

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 2022

826/2022

Laki

välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on turvata 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu välttämätön terveydenhuolto ja kotihoito tilanteissa, joissa sosiaalihuollon asiakkaiden (*asiakas*) tai potilaiden henki vaarantuu tai asiakkaiden tai potilaiden terveys vaarantuu vakavasti kunnan tai kuntayhtymän järjestämää terveydenhuoltoa tai kotihoitoa koskevan työtaistelun aiheuttaman henkilökunnan riittämättömyyden vuoksi.

Tätä lakia sovelletaan kunnan tai kuntayhtymän järjestämässä terveydenhuollossa ja kotihoidossa. Laissa säädettyjä keinoja sovelletaan vain, jos kunnan tai kuntayhtymän käytettävissä olevat muut kuin tässä laissa säädettyt keinot eivät ole riittäviä asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi, ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä. Lain 3 luvussa tarkoitettuja keinoja voidaan käyttää vain, jos 2 luvussa tarkoitettut keinot eivät ole riittäviä. Lain 4 luvussa tarkoitettua keinoa voidaan käyttää vain, jos 3 luvussa säädettyt keinot eivät ole riittäviä.

Mitä tässä laissa säädetään työntekijästä, sovelletaan myös virkasuhteessa olevaan.

2 luku

Työntekijäjärjestykseen kohdistuvat velvoitteet ja neuvottelumenettely

2 §

Työntekijäjärjestyksen velvoitteet työtaistelun toimeenpanossa

Työntekijäjärjestyksen on kunnan tai kuntayhtymän järjestämää terveydenhuoltoa tai kotihoitoa koskevaa työnseisausta tai joukkoirtisanoutumista toimeenpannessaan huolehdittava yhteistyössä kunnan tai kuntayhtymän kanssa siitä, että työtaistelutoimista huolimatta työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän käyttöön jää sen verran tehtäviin soveltuvaa henkilöstöä, että kunta tai kuntayhtymä pystyy turvaamaan 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon.

Työntekijäjärjestö ei saa toimeenpanna 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuvaa työnseisausta tai joukkoirtisanoutumista ennen kuin se on neuvotellut 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän kanssa tämän käyttöön työtaistelutoimista huolimatta jäävästä henkilöstöstä.

3 §

Neuvottelumenettely

Työntekijäjärjestön ja työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän on ennen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuvan työnseisauksen tai joukkoirtisanoutumisen toimeenpanoa neuvoteltava siitä, minkä verran työntekijäjärjestön on työtaistelutoimista huolimatta jätettävä kunnan tai kuntayhtymän käyttöön tehtäviin soveltuvaa henkilöstöä, jotta kunta tai kuntayhtymä pystyy turvaamaan 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon.

Jollei 1 momentissa tarkoitettua asiasta päästä sopimukseen viimeistään viisi vuorokautta ennen työnseisauksen tai joukkoirtisanoutumisen toimeenpanoa, työntekijäjärjestön on annettava kunnalle tai kuntayhtymälle kirjallinen ilmoitus siitä, miten se aikoo työtaistelutoimista huolimatta jättää työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän käyttöön sen verran tehtäviin soveltuvaa henkilöstöä, että kunta tai kuntayhtymä pystyy turvaamaan 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon.

3 luku

Työntekijöihin kohdistuvat toimenpiteet ja määräykset

4 §

Työtehtävien ja työskentelypaikan muuttaminen

Jolleivät työntekijäjärjestön asettamat työtaistelutoimet sitä estä, työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön on, sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään tai mitä työ- tai virkaehtosopimuksessa tai työsopimuksessa on sovittu, tavanomaisten työtehtäviensä lisäksi tai sijasta suoritettava työnantajan määräämiä muita ammattitaitoaan vastaavia tehtäviä, jos se on välttämätöntä asiakkaan tai potilaan hengen vaarantumisen tai asiakkaan tai potilaan terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömässä terveydenhuollossa tai kotihoidossa. Mainituissa tilanteissa työnantaja voi myös määrätä työntekijän työskentelemään toiseen sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikköön. Työtehtävien ja työskentelypaikan muuttamista koskeva määräys ei saa kuitenkaan olla työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuton. Työntekijällä on oikeus saada korvaus hänelle määräyksestä aiheutuvista poikkeuksellisista kustannuksista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu työnantajan määräys voidaan antaa vain, jos muut kuin tässä laissa säädettyt keinot tai 2 luvussa säädettyt keinot eivät ole riittäviä asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi, ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainituissa tarkoituksessa välttämätöntä. Ennen määräyksen antamista työnantajan on selvitettävä muut mahdolliset keinot asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa työntekijälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen määräyksen antamista. Kuulemisessa työntekijällä on oikeus käyttää avustajaa. Mainituissa tilanteissa ei kuitenkaan sovelleta työnantajan ja henkilöstön väli-

sestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annettua lakia (449/2007) eikä yhteistoimintalakia (1333/2021).

5 §

Asiakas- ja potilasturvatyö

Aluehallintovirasto voi määrätä työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevan työtaisteluun osallistuvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön työskentelemään ammattitaitoaan vastaavissa tehtävissä välttämättömän terveydenhuollon tai kotihoidon turvaamiseksi työnantajansa sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä (*asiakas- ja potilasturvatyö*), jos se on asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä eivätkä muut kuin tässä laissa säädettyt keinot tai 2 luvussa säädettyt keinot ole riittäviä. Määräys voidaan antaa kerrallaan enintään kahden viikon ajaksi ja vain siinä laajuudessa, kuin se on asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä. Asiakas- tai potilasturvatyötä koskeva määräys ei saa kuitenkaan olla työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuton. Asiakas- tai potilasturvatyöhön määrättyllä on oikeus saada kunnalta tai kuntayhtymältä asiakas- tai potilasturvatyössä säännölliseltä työajalta vähintään 1,3-kertainen korvaus verrattuna hänen normaalisti säännölliseltä työajalta saamaansa palkkaan. Asiakas- ja potilasturvatyöhön määrättyllä on lisäksi oikeus saada korvaus hänelle määräyksestä aiheutuvista poikkeuksellisista kustannuksista. Asiakas- ja potilasturvatyössä voidaan poiketa työaika säännöksistä 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna asiakas- tai potilasturvatyönä annettavaa välttämätöntä hoitoa ja hoivaa on:

- 1) tehohoito ja hoito tehostetun valvonnan yksikössä;
- 2) sellainen päivystyksellinen hoito, jota ilman potilaan terveydentila vaarantuu vakavasti, sekä siihen välittömästi liittyvä hoito;
- 3) ensihoito;
- 4) synnytysten hoito;
- 5) sellainen pitkäaikaisten sairauksien vaatima välttämätön hoito, jota ilman potilaan terveydentila vaarantuu vakavasti;
- 6) sellainen jatkuva hoito tai lääkehoito, jota ilman potilaan terveydentila vaarantuu vakavasti;
- 7) sellainen sairaalan osastolla olevien potilaiden välttämätön hoito, jota ilman potilaan terveydentila vaarantuu vakavasti;
- 8) sellainen muu 1–7 kohdassa tarkoitettuun hoitoon verrattava potilaan välttämättä tarvitsema tutkimus ja hoito, jota ilman potilaan psyykinen tai fyysinen terveydentila vaarantuu vakavasti;
- 9) sellaiset 1–8 kohdassa tarkoitettuihin hoitoihin liittyvät laboratoriotutkimukset ja näytteenotto, kuvantamistutkimukset, lääkehuolto, patologis-anatomisten näytteiden otto ja tutkimus sekä muut lääketieteelliset tukipalvelut, joita ilman potilaan terveydentila vaarantuu vakavasti;
- 10) sellainen sosiaalihuoltolain (1301/2014) 20 §:ssä tarkoitettu kotihoito, jota ilman asiakkaan henki vaarantuu tai terveys vaarantuu vakavasti.

6 §

Menettely asiakas- tai potilasturvatyöhön määrättäessä

Henkilö voidaan määrätä asiakas- tai potilasturvatyöhön 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua terveydenhuollon tai kotihoidon järjestämisestä vastaavan työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän esityksen perusteella. Esityksessä on oltava selvitys toimen-

piteistä, joita kunta tai kuntayhtymä on toteuttanut, jotta vältettäisiin asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantuminen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakava vaarantuminen. Esityksessä on oltava perustelut sille, miksi muut kuin tässä laissa säädettyt keinot tai 2 luvussa säädettyt keinot ovat riittämättömiä. Lisäksi esityksessä tulee olla tieto asiakas- tai potilasturvatyöhön esitettävistä sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä ja heidän yhteystietonsa sekä tieto siitä, mihin tehtäviin ja toimintayksikköön, kuinka paljon ja kuinka pitkäksi ajaksi sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä tulisi määrätä asiakas- tai potilasturvatyöhön. Esityksen tekijän on pyrittävä varmistamaan, ettei esitys muodostu asiakas- tai potilasturvatyöhön esittävän työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuttomaksi. Edellä mainitut tiedot voidaan luovuttaa aluehallintovirastolle salassapitosäännösten estämättä määräyksen antamista varten. Kunnan tai kuntayhtymän on esitystä laatiessaan varattava työtaisteluun ryhtyneen ammattijärjestön kyseisessä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä toimivalle ammattiosastolle mahdollisuus lausunnon antamiseen, ja esitykseen tulee liittää osaston mahdollisesti antama lausunto. Lausunnon antamiselle on varattava vähintään 24 tuntia aikaa.

Ennen määräyksen antamista aluehallintoviraston on varattava asiakas- tai potilasturvatyöhön esitetylle mahdollisuus tulla kuulluksi asiassa. Kuultavalle on varattava vähintään 24 tuntia aikaa lausua mielipiteensä asiasta. Muutoin asianosaisen kuulemiseen ja kuulemisesta poikkeamiseen sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään.

Määräys voidaan antaa, vaikka kuultava vastustaisi määräystä. Määräyksessä aluehallintoviraston on määriteltävä asiakas- tai potilasturvatyön alkamisen ajankohta, työn kesto, toimintayksikkö, jossa se suoritetaan, ja pääasialliset työtehtävät.

Kunnan, kuntayhtymän ja aluehallintoviraston on nimettävä ne henkilöt, jotka saavat käsitellä tässä pykälässä tarkoitettuja henkilötietoja, tai määriteltävä ne tehtävät, joihin sisältyy näiden tietojen käsittelyä. Tietoja käsittelevät henkilöt eivät saa ilmaista näitä tietoja sivulliselle työ- tai virkasuhteen aikana eivätkä sen päättymisen jälkeen. Kunnan ja kuntayhtymän on säilytettävä hallussaan olevia asiakas- ja potilasturvatyömääräysesityksiä ja aluehallintoviraston määräyksiä koskevat tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista. Tiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole tässä laissa tarkoitettua perustetta.

7 §

Poikkeaminen työaikasäännöksistä

Jos 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuva työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden, säädetty tai sovitut työajat saa, jolleivät työntekijäjärjestön asettamat työtaistelutoimet sitä estä, ilman sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön suostumusta ja sen estämättä, mitä työaikalaisissa (872/2019) säädetään tai sovellettavassa työ- tai virkaehtosopimuksessa määrätään, ylittää siinä määrin kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömän terveydenhuollon tai kotihoitoon turvaaminen sitä edellyttää, kuitenkin enintään kahden viikon ajan. Tällöin työssä saa myös poiketa työaikalain 8, 18, 24, 25, 27 ja 28 §:n säännöksistä. Työnantajan on kuitenkin tasoitettava työaika enintään työaikalain 18 §:ssä säädettyyn enimmäismäärään ja annettava työntekijälle korvaavat lepoajat niin pian kuin mahdollista tai työ- tai virkaehtosopimuksen mukaisesti, jos siinä on sovittu työaikalaisissa säädettyä pidemmästä ajanjaksosta. Työaikalain säännöksistä poikkeaminen ei saa kuitenkaan olla työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuutonta eikä se saa aiheuttaa vaaraa työturvallisuudelle tai työntekijän terveydelle.

Työnantaja voi poiketa työaikasäännöksistä vain, jos muut kuin tässä laissa säädettyt keinot tai 2 luvussa säädettyt keinot eivät ole riittäviä asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi.

si, ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä. Ennen määräyksen antamista työnantajan on selvitettävä muut mahdolliset keinot asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi.

Työnantajan on viivytyksettä tehtävä Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueelle kirjallinen ilmoitus tässä pykälässä tarkoitettun työn syystä, laajuudesta ja todennäköisestä kestosta. Työnantajan on varattava tällaista työtä tekeviä työntekijöitä edustavalle luottamusmiehelle tai, jos luottamusmiestä ei ole valittu, työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettulle luottamusvaltuutetulle tai, jos luottamusvaltuutetuakaan ei ole valittu, työsuojeluvaltuutetulle tilaisuus liittää ilmoitukseen lausuntonsa. Työsuojeluviranomainen voi tutkittuaan asian joko jättää sen saamansa ilmoituksen varaan tai ryhtyä toimenpiteisiin tässä pykälässä tarkoitettun työn rajoittamiseksi tai lopettamiseksi.

Mitä työaikalain 44 §:ssä säädetään työaikaerikkomukseen tuomitsemisesta, sovelletaan myös työnantajaan ja tämän edustajaan, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä pykälässä säädettyä.

8 §

Poikkeaminen vuosilomasäännöksistä

Jos 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuva työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden, työnantaja saa, jolleivät työntekijäjärjestön asettamat työtaistelutoimet sitä estä, vuosilomalain (162/2005) ja sovellettavan työ- tai virkaehtosopimusmääräyksen estämättä poiketa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön osalta vuosiloman ilmoittamista ja antamisajankohtaa koskevista säännöksistä tai määräyksistä, siirtää jo ilmoitetun vuosiloman ajankohtaa ja keskeyttää jo aloitetun vuosiloman. Edellytyksenä on, että toimenpiteet ovat tarpeen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettun välttämättömän terveydenhuollon tai kotihoidon turvaamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden edellytyksenä on, että muut kuin tässä laissa säädettyt keinot tai 2 luvussa säädettyt keinot eivät ole riittäviä asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi, ja että 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä käytetään vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä. Ennen 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä työnantajan on selvitettävä muut mahdolliset keinot asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi.

Vuosiloman siirtoa tai keskeyttämistä koskevalla päätöksellä ei saa vaarantaa työturvallisuutta eikä työntekijän terveyttä. Pitämättömäksi jääneet lomat on annettava työntekijälle niin pian kuin mahdollista.

Työnantajan on viivytyksettä tehtävä Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueelle kirjallinen ilmoitus tässä pykälässä tarkoitetuista toimenpiteistä ja niiden syistä. Työnantajan on varattava työntekijää edustavalle luottamusmiehelle tai, jos luottamusmiestä ei ole valittu, työsopimuslain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettulle luottamusvaltuutetulle tai, jos luottamusvaltuutetuakaan ei ole valittu, työsuojeluvaltuutetulle tilaisuus liittää ilmoitukseen lausuntonsa. Työsuojeluviranomainen voi tutkittuaan asian joko jättää sen saamansa ilmoituksen varaan tai ryhtyä toimenpiteisiin tässä pykälässä tarkoitettun toimenpiteen rajoittamiseksi tai lopettamiseksi.

Mitä vuosilomalain 38 §:ssä säädetään vuosilomarikkomukseen tuomitsemisesta, sovelletaan myös työnantajaan ja tämän edustajaan, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä pykälässä säädettyä.

Työtaistelutoimenpiteenä irtisanoutuneisiin työntekijöihin kohdistuvat toimenpiteet ja määräykset

9 §

Irtisanoutuneen työntekijän määrääminen asiakas- tai potilasturvatyöhön

Aluehallintovirasto voi määrätä 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuvan työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän toimintayksikköön asiakas- tai potilasturvatyöhön myös sellaisen sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön, joka on irtisanoutunut työtaistelutoimenpiteenä kyseisen työnantajan palveluksesta, jos se on asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämättömyyttä eivätkä muut kuin tässä laissa säädettyt keinot tai tämän lain 2 ja 3 luvussa säädetty keinot ole riittäviä. Määräys voidaan antaa kerrallaan enintään kahden viikon ajaksi ja vain siinä laajuudessa, kuin se on asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämättömyyttä.

Määräys voidaan antaa riippumatta siitä, onko asiakas- tai potilasturvatyöhön esitetty sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö työ- tai virkasuhteessa muuhun työnantajaan. Asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätyn sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön työnantaja ei saa päättää työ- tai virkasuhdetta asiakas- tai potilasturvatyön takia. Asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätyllä on oikeus palata aikaisempaan työhönsä asiakas- tai potilasturvatyön päätyttyä. Asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätyn on palattava työhönsä kohtuullisen ajan kuluessa asiakas- tai potilasturvatyön aiheuttaman esteen lakkautta.

Asiakas- tai potilasturvatyötä koskeva määräys ei saa olla sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuton. Määräystä ei voida antaa, jos se vaikeuttaisi huomattavasti asiakas- tai potilasturvatyöhön esitetyn sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön tai hänen perheensä tai omaistensa hyvinvointia tai hänen työnantajansa toimintaa taikka jos määräyksestä aiheutuisi muusta syystä erityisen suurta haittaa asiakas- tai potilasturvatyöhön esitetyle sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Asiakas- ja potilasturvatyössä sovelletaan vastaavia työ- ja virkasuhteessa sovellettavia säännöksiä ja määräyksiä, joita sovelletaan muihin asianomaisessa sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä työskenteleviin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöihin, ei kuitenkaan työ- tai virkasuhteen päättämistä koskevia säännöksiä. Asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätyllä on oikeus saada kunnalta tai kuntayhtymältä asiakas- tai potilasturvatyössä säännölliseltä työajalta vähintään 1,3-kertainen korvaus verrattuna hänen aiemmin kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa ollessaan säännölliseltä työajalta saamaansa palkkaan. Jos asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätty on työ- tai virkasuhteessa muuhun työnantajaan, hänelle suoritettavan korvauksen tulee olla vähintään samansuuruinen kuin palkan, jonka työntekijä saisi mainitun työnantajan palveluksessa. Lisäksi asiakas- ja potilasturvatyöhön määrätyllä on oikeus saada korvaus hänelle määräyksestä aiheutuvista poikkeuksellisista kustannuksista.

Jos asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätty on hoitanut alle kouluikäistä lastaan kotonaan, kunnan on järjestettävä lapselle hänen tarvitsemansa varhaiskasvatuslaissa (540/2018) tarkoitettu varhaiskasvatus asiakas- tai potilasturvatyön alkamisesta. Jos kunta järjestää perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa, sitä on tarjottava mainitussa laissa tarkoitettulla tavalla tarvittaessa asiakas- tai potilasturvatyöhön määrätyn kouluikäiselle lapselle asiakas- tai potilasturvatyön alkamisesta.

Muutoin asiakas- ja potilasturvatyöhön ja siihen määrittämiseen sovelletaan, mitä 5 §:n 2 momentissa ja 6 §:ssä säädetään. Asiakas- ja potilasturvatyössä voidaan poiketa työaika-säännöksistä 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

5 luku

Määräykset ja uhkasakko

10 §

Aluehallintoviraston määräys työtaistelun toimeenpanon siirtämisestä tai keskeyttämisestä

Jos työntekijäjärjestö ja työtaistelun kohteena oleva kunta tai kuntayhtymä eivät ole päässeet 3 §:ssä tarkoitetuissa neuvotteluissa sopimukseen tai jos kunnan tai kuntayhtymän näkemyksen mukaan työntekijäjärjestö ei ole noudattanut kyseistä sopimusta, kunta tai kuntayhtymä voi tehdä aluehallintovirastolle hakemuksen työnseisauksen tai joukkoirtisanoutumisen toimeenpanon siirtämisestä tai jo aloitetun työnseisauksen tai joukkoirtisanoutumisen keskeyttämisestä osittain tai kokonaan, jos kunnan tai kuntayhtymän arvion mukaan kyseinen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuva työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden. Hakemus voidaan tehdä aikaisintaan viisi vuorokautta ennen työtaistelun toimeenpanoa. Hakemuksessa on esitettävä selvitys siitä, miten ja miltä osin kyseinen työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miksi muut kuin tässä laissa säädetty toimet ovat riittämättömiä.

Aluehallintovirasto voi määrätä työntekijäjärjestön siirtämään 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuvan työnseisauksen tai joukkoirtisanoutumisen toimeenpanoa osittain tai kokonaan, jos on ilmeistä, että työtaistelun toimeenpano vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden. Aluehallintovirasto voi määrätä työntekijäjärjestön keskeyttämään kyseisen työnseisauksen tai joukkoirtisanoutumisen toimeenpanon osittain tai kokonaan, jos on ilmeistä, että käynnissä oleva työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden. Aluehallintoviraston määräys työtaistelun toimeenpanon siirtämisestä tai keskeyttämisestä voi olla voimassa enintään viikon.

Aluehallintovirasto voi antaa 1 momentissa tarkoitetun kunnan tai kuntayhtymän hakemuksesta uuden työtaistelun toimeenpanon osittaista tai täysmääräistä siirtämistä tai keskeyttämistä koskevan määräyksen, jos on ilmeistä, että 3 tai 4 luvussa tarkoitetuista keinoistakin huolimatta 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuva työtaistelu edelleen vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden. Aluehallintoviraston päätös voidaan antaa vain, jos 3 ja 4 luvussa tarkoitetut keinot eivät ole riittäviä. Kunnan tai kuntayhtymän hakemuksessa on 1 momentissa edellytetyn lisäksi esitettävä selvitys siitä, mihin toimiin kunta tai kuntayhtymä on ryhtynyt edellisen työtaistelun toimeenpanon siirtämistä tai keskeyttämistä koskevan määräyksen voimassaoloaikana. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miksi neuvotteluissa ei edelleenkaan ole päästy sopimukseen työnantajan käyttöön työtaistelun aikana jäävästä välttämättömästä henkilöstöstä sekä miksi 3 ja 4 luvussa säädetty keinot ovat olleet riittämättömiä. Aluehallintovirasto voi antaa tässä momentissa tarkoitetun työtaistelun toimeenpanon siirtämistä tai keskeyttämistä koskevan uuden määräyksen enintään yhteensä kolme kertaa ja päätös voi olla voimassa kerrallaan enintään viikon.

Työntekijäjärjestön kuulemiseen ennen aluehallintoviraston päätöksen antamista sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Ennen 3 momentissa tarkoitettua päätöksen antamista aluehallintoviraston on kuitenkin aina varattava työntekijäjärjestölle tilaisuus tulla kuuluksi.

11 §

Uhkasakko

Aluehallintovirasto voi asettaa 10 §:ssä tarkoitettua määräyksensä tehosteeksi työntekijäjärjestöön kohdistuvan uhkasakon.

Aluehallintovirasto tuomitsee 10 §:ssä tarkoitettua päätöksensä tehosteeksi asetettua uhkasakon työtaistelun kohteena olevan kunnan tai kuntayhtymän esityksestä.

Sen lisäksi, mitä uhkasakkolain (1113/1990) 23 §:ssä säädetään, uhkasakon asettamista ja tuomitsemista koskeva päätös voidaan antaa tiedoksi asianosaiselle hallintolain 60 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Muutoin uhkasakon asettamiseen ja tuomitsemiseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa säädetään.

6 luku

Erinäiset säännökset

12 §

Tiedoksiannon toteuttaminen

Aluehallintovirasto voi sopia toisen aluehallintoviraston sekä 6 §:ssä tarkoitettua esityksen tehneen kunnan tai kuntayhtymän kanssa siitä, että tämä toinen aluehallintovirasto, kunta tai kuntayhtymä toteuttaa aluehallintoviraston puolesta hallintolain 60 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedoksiantomenettelyn asiakas- tai potilasturvatyöhön määrittämistä koskevan päätöksen, siihen liittyvän uhkasakon asettamista ja tuomitsemista koskevan päätöksen sekä mainittujen päätösten valmisteluun liittyvän asianosaisen kuulemispyynnön osalta.

Aluehallintovirasto voi sopia 1 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen osalta laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn toteuttamisesta myös muun postiyhtymän kuin postilaissa (415/2011) tarkoitettua yleispalvelun tarjoajan kanssa. Aluehallintovirasto voi tehdä tällaisen sopimuksen vain sellaisen postiyhtymän kanssa, jolla on edellytykset suoriutua tehtävän hoitamisesta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua yrityksen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

13 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Valitusoikeus on myös 6 §:ssä tarkoitettua esityksen ja 10 §:ssä tarkoitettua hakemuksen tehneellä kunnalla tai kuntayhtymällä.

Aluehallintoviraston 5 ja 9 §:ssä tarkoitettua päätöstä asiakas- tai potilasturvatyöhön määrittämisestä, 10 §:ssä tarkoitettua määräystä sekä uhkasakon asettamista koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei hallintotuomioistuimella toisin määrää.

Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakkolaissa säädetään.

14 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 20 päivänä syyskuuta 2022 ja se on voimassa 31 päivään tammikuuta 2023.

Jos jokin tämän lain voimassa ollessa käynnissä ollut lain soveltamisalan piiriin kuuluva työtaistelu päättyy ennen tämän lain voimassaolon päättymistä, tämän lain nojalla annettuja kyseiseen työtaisteluun liittyviä määräyksiä tai päätöksiä ei sovelleta kyseisessä työtaistelukohteessa työtaistelun päättymisen jälkeen.

Mitä tässä laissa säädetään kunnasta ja kuntayhtymästä, sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen hyvinvointialueeseen, Helsingin kaupunkiin ja HUS-yhtymään siltä osin kuin ne järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain (615/2021) mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa ilmoitettuihin tai aloitettuihin lain soveltamisalan piiriin kuuluviin työtaistelutoimiin, jotka jatkuvat lain voimaan tullessa tai joiden on määrä alkaa lain voimaantultua.

Jos lain voimaan tullessa viiden vuorokauden sisällä alkamassa oleva tai jo käynnissä oleva 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuva työnseisaus tai joukkoirtisanoutuminen vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden, aluehallintovirasto voi kunnan tai kuntayhtymän hakemuksesta siirtää tai keskeyttää työtaistelun toimeenpanon enintään viikoksi. Kunnan tai kuntayhtymän hakemuksessa on esitettävä selvitys siitä, miten kyseinen työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miksi muut kuin tässä laissa säädetty toimet ovat riittämättömiä turvaamaan 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömän terveydenhuollon tai kotihoidon. Aluehallintoviraston kyseisen päätöksen voimassaolon päättymisen jälkeen aluehallintoviraston päätöksiin sovelletaan, mitä 10 §:n 3 momentissa säädetään.

Lontoossa ja Helsingissä 19.9.2022

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén